

8. Шаповал, П. Регіональний вимір державного управління в умовах інтеграції України в ЄС / П. Шаповал // Вісник УАДУ. – 2002. – № 2. – С. 219 – 223.

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Лисенко В.В.

аспірант кафедри соціології та філософії

державного управління

Дніпропетровського регіонального

інституту державного управління

Національної академії державного

управління при Президентові України

В статті розглянута роль територіальної громади в управлінні соціальною інфраструктурою в сільській місцевості. Проаналізовані варіанти участі населення, органу місцевого самоврядування, сільгосп підприємств, приватних підприємців, фермерів в забезпеченні функціонування об'єктів соціальної інфраструктури.

Ключові слова: соціальна інфраструктура; територіальна громада; село; орган місцевого самоврядування; громадські організації.

В статье рассмотрена роль территориальной громады в управлении социальной инфраструктурой в сельской местности. Проанализированы варианты участия населения, органа местного самоуправления, сельхозпредприятий, частных предпринимателей, фермеров в обеспечении функционирования объектов социальной инфраструктуры.

Ключевые слова: социальная инфраструктура; территориальная громада; село; орган местного самоуправления; общественные организации.

The article considers the role of local communities in the management of the social infrastructure in rural areas. The author analyzed the forms of public participation, local government, enterprises, private entrepreneurs, farmers in operation of objects of social infrastructure.

Keywords: Social infrastructure; territorial community; village; local government; public organization.

Постановка проблеми. Життєдіяльність людини, знаходиться в безпосередній залежності від діяльності підприємств, організацій та установ соціальної інфраструктури. Результати діяльності окремих галузей соціальної інфраструктури визначаються рівнем загальної та професійної освіти населення, його культури, станом здоров'я, тривалістю життя, розміром вільного часу та його використанням. Від соціальних умов також залежать розвиток та ефективність сільськогосподарського виробництва та відродження села взагалі. Варто зазначити, що на сьогоднішній день більшість об'єктів соціальної інфраструктури в сільській місцевості знаходиться в незадовільному стані. Вибіркове вирішення даної проблеми органами місцевого самоврядування не влаштовує населення. За таких умов, важлива роль відводиться територіальній громаді, яка може бути, як активним так і пасивним учасником управління об'єктами соціальної інфраструктури в сільській місцевості. Визначення варіантів участі громади у вирішенні проблем соціальної інфраструктури на селі і зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню дослідження поняття “соціальної інфраструктури” присвячені праці таких вчених, як С.Г.Важенин, М.І.Долішній, В.А.Жамін, О.І.Кочерга, Ж.І.Тощенко. Більшість авторів, досліджуючи сутність поняття, схиляються до того, що соціальна інфраструктура є матеріально-речовим елементом соціального розвитку, який забезпечує загальні умови для економічного та соціального процесу. З іншого боку вчені О.Г.Булавка, І.Ф.Гнібіденко, Г.І.Купалова, М.К.Орлатий, Б.Й.Пасхавер, І.В.Прокопа, П.Т.Саблук, К.І.Якуба визначають соціальну інфраструктуру села, як сукупність організацій та підприємств, які

забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві та в побуті. [2 с.226]

Слід зауважити, що роль територіальної громади в забезпеченні управління соціальною інфраструктурою стали предметом досліджень В.М.Бабаєва, Ю.О.Куца, В.В.Мамонової, В.А Скуратівського та інших.

Аналіз наукових публікацій свідчить, що, незважаючи на в цілому зростаючу питому вагу надзвичайно цікавих і вагомих праць, ступінь вивчення проблеми вітчизняними авторами не можна вважати достатнім і вона потребує подальших досліджень у частині визначення ролі територіальної громади в управлінні об'єктами соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

Метою статті є дослідження варіантів участі територіальної громади в управлінні об'єктами соціальної інфраструктури в сільській місцевості та окресленні ризиків, які при цьому виникають.

Виклад основного матеріалу. У період реформування земельних відносин в Україні більшість об'єктів соціальної інфраструктури, які знаходились на утриманні колективних сільськогосподарських підприємств були передані органам місцевого самоврядування. Сільським радам необхідно було забезпечити належне функціонування даних об'єктів, зберігши мережу та функціональне призначення, не знизивши, при цьому, рівня якості надання послуг населенню. До об'єктів соціальної інфраструктури про які йде мова слід віднести мережу підприємств, установ, закладів, а також окремих служб (з їх матеріальною базою, працівниками, господарськими та іншими зв'язками), що забезпечують задоволення життєвих потреб сільського населення. Дані об'єкти за їх видами можна згрупувати таким чином:

1. за сферами діяльності (житлові, комунальні, побутові, медичні, торговельні, громадського харчування, освітні, культурні, спортивно-оздоровчі, пошта та зв'язок тощо);
2. за тривалістю функціонування (постійні, тимчасові, сезонні);
3. за мобільністю (стаціонарні, пересувні);

4. за місцем надання послуг (за місцем проживання, вдома, за місцем роботи).) [3 с.40]

Функціональне призначення соціальної інфраструктури як сфери єдиного народногосподарського комплексу полягає в якомого повнішому задоволенні матеріальних і духовних потреб населення. Але кожна з її ланок має своє специфічне функціональне призначення. [4 с.160] Варто відмітити що соціальна інфраструктура, яка існувала до отримання Україною своєї незалежності мала певну універсальність і характеризувалася високим ступенем доступності, незалежності від доходів громадян з дотриманням принципів справедливості. Але негативною стороною такого господарювання було те що практично всі галузі соціально інфраструктури були дотаційними, а сама державна модель була витратною. Останнім часом держава значною мірою самоусунулася від ролі організатора та координатора багатьох соціально-економічних процесів у сільській місцевості, а особливо у питаннях розвитку соціальної інфраструктури, оскільки це потребує певного фінансування. Тому велика кількість об'єктів соціальної інфраструктури була або зруйнована, або потребувала великих капіталовкладень для відновлення своєї роботи. Частина торговельних об'єктів, громадське харчування, спортивно-оздоровчі заклади були передані приватним підприємцям, як на умовах оренди так і права власності, що теж не вберегло їх від руйнації, в зв'язку з нерентабельністю, чи зміною соціального призначення за потребою приватного власника. В таких умовах гарантом збереження функціонування об'єктів соціальної інфраструктури стає не тільки орган місцевого самоврядування але й територіальна громада. За Конституцією України (стаття 140) територіальна громада - жителі села чи добровільне об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста, які мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України) [1 с.2]. Отже вирішення питання функціонування об'єктів соціальної інфраструктури також можна віднести до компетенції територіальних громад.

Сільська територіальна громада стала перед непростим вибором: які об'єкти соціальної інфраструктури їй потрібні та як забезпечити їх належне функціонування?

На сьогоднішній день є декілька варіантів розв'язання даної проблеми: Окреслимо деякі з них, з аналізом ризиків, які виникають в процесі реалізації.

Варіант 1: Територіальна громада має потребу в утриманні чи будівництві об'єкта соціальної інфраструктури та має кошти. Відповідно вона бере на себе всю відповідальність в отриманні всіх дозвільних документів в будівництві чи ремонті об'єкту та введення його в експлуатацію. Також можна залучити спонсорські кошти сільгосп підприємств, приватних підприємців. В цьому випадку майже не залучаються кошти сільської ради. Тягар фінансового забезпечення повністю лягає на плечі громади.

Проблема: Об'єкти соціальної інфраструктури знаходяться на балансі органів місцевого самоврядування відповідно територіальна громада повинна передати об'єкт на безоплатній основі органу місцевого самоврядування, тим самим втрачаючи правовий контроль над об'єктом. Механізм передачі об'єктів соціальної інфраструктури територіальній громаді на жаль нормативно не підтверджений. Такий варіант використовується для будівництва чи ремонту тих об'єктів соціальної інфраструктури, які життєво необхідні громаді, за умови відсутності державного фінансування

Варіант 2: Територіальна громада має певні кошти на будівництво чи ремонт об'єкту соціальної інфраструктури, певну частину коштів має і орган місцевого самоврядування. Рішенням є участь у проектах та програмах на підтримку місцевого самоврядування в Україні.

Проблема: Підтримуючи такий варіант слід розуміти, що кошти громади будуть складати 10%-30% вартості проекту, кошти органів місцевого самоврядування всіх рівнів відповідно 30%-50%, а от кошти організаторів програми мають бути не більше 50% (а в деяких проектах це конкретно зазначена сума) На території села повинна працювати активна громадська організація, яка буде забезпечувати правове та фінансове супроводження

проекту. Варто бути готовими до залучення коштів декількох територіальних громад. Тому доцільно розглядати проекти, які будуть цікавими мешканцям декількох сіл. Наприклад, ремонт закладу культури, школи, дитячої установи та інше.

В цьому випадку варто звернутися до наступних програм:

1. Програми Ради Європи:

Програма «Посилення місцевої демократії та підтримка реформ місцевого самоврядування в Україні»

2. Європейська Комісія (Представництво ЄК в Україні)

Проект «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні»

3. Міжнародний фонд «Відродження»

Програма «Громадянське суспільство та належне врядування»

4. Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку (Sida)

5. Швейцарське бюро співробітництва (SDC)

6. Швейцарсько-український Проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO

7. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) «Муніципальна програма врядування та сталого розвитку»

Проект "Місцевий розвиток орієнтований на громаду"

8. Фонд Східна Європа (ФСЄ)

Програма «Місцевий економічний та соціальний розвиток»

9. Німецьке товариство технічного співробітництва (GIZ)

Проект «Сприяння економічному розвитку та зайнятості» [5]

Варіант 3 Територіальна громада не має коштів, але бажає побудувати чи відремонтувати об'єкт соціальної інфраструктури. Можна спробувати скласти проект та чекати кошти від держави чи звернутися до сільгосп підприємств, які працюють в межах населених пунктів.

Проблема: В процесі складання проекту та чекання коштів, сам проект може втратити актуальність. Сільгоспвиробники не бажають брати на себе

тягар соціальних проблем, не отримуючи від цього певну вигоду (Наприклад, рекламна акція). Зацікавити приватних підприємців чи фермерів теж важко. Такий варіант розглядають територіальні громади, які мають низький рівень громадської відповідальності.

Висновки та пропозиції. Таким чином, виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день територіальна громада та органи місцевого самоврядування мають можливості для утримання, ремонту та будівництва об'єктів соціальної інфраструктури. Реалізація таких можливостей може здійснюватися, як за кошти громади, так і за кошти різних державних та міжнародних фондів, бізнесу. При цьому необхідно відзначити, що головна роль в управлінні соціальною інфраструктурою в сільській місцевості відводиться територіальній громаді, але досягнення позитивного результату можливо за умови консолідації зусиль не тільки громади, а й органу місцевого самоуправління, сільгоспідприємств, приватних підприємців.

Література:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : [електронний ресурс] – режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/>
2. Реформування соціальної сфери села: організаційно-методичні засади/ За ред. П. Т. Саблука.-К.:ІАЕ УААН,2000.-475 с.
3. Новіков В. М. Політика розвитку соціальної інфраструктури: підсумки та проблеми. // Демографія та соціальна економіка. – Київ. – 2005.- с.35-42
4. Бульба В.Г. Соціальні функції держави: [монографія] / В. Г. Бульба. – Х. : вид-во асоціації докторів наук державного управління, 2011. – 264 с.
5. Офіційний сайт державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні[електронний ресурс] – режим доступу : <http://municipal.gov.ua/>